

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ K DĚTEM

§§ 85, 85a, 86 ZOR

§ 96 a násl. ZOR

© Zdeňka Králíčková, 2009

Literatura

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z.:* České rodinné právo. 3. vyd. Brno: Doplněk, 2006.
- *Hrušáková, M. a kol.:* Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009.
- *Gregorová, Z., Hrušáková, M., Králíčková, Z.:* Výchova, výživa a státní sociální podpora. Právní rozhledy, 1999, č. 4.
- *Králíčková, Z.:* Vyživovací povinnost rodičů k dětem. Rodinné právo, 1999, č. 6.
- *Králíčková, Z.:* Vyživovací povinnost rodičů na děti v náhradní péči. Právní rozhledy, 2005, č. 9.
- *Hanuš, L.:* K určení výživného „hrazeného“ osobou zbavenou osobní svobody v důsledku trestné činnosti. Právní rozhledy 8/2008, s. 297.

ÚČEL VÝŽIVOVACÍ POVINNOSTI

- ZABEZPEČOVÁNÍ A ÚHRADA *VŠECH* ODŮVODNĚNÝCH POTŘEB DÍTĚTE NUTNÝCH PRO JEHO VŠESTRANNÝ ROZVOJ TĚLESNÝ I DUŠEVNÍ
- ZAJIŠTĚNÍ STEJNÉ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ DÍTĚTE
- BĚŽNÁ SPOTŘEBA I TVORBA ÚSPOR

VZNIK VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

- *ex lege* se vznikem statusu rodič - dítě
- rodiče dítěte nemusí být manželé
  - mateřství § 50a ZOR
  - otcovství § 51 a násl. ZOR
    - předběžné opatření - zálohování výživy dítěte
    - § 95 odst. 2 ZOR - výživa těhotné ženy a dítěte
    - § 54 ZOR - soudní řízení o otcovství dle III. domněnky

ROZSAH VÝŽIVNÉHO

■ ZOR NEZNÁ OBJEKTIVIZACI VÝŽIVNÉHO

x tabulky, zlomky, procenta
(metoda soudce Grulichy)

- ODŮVODNĚNÉ POTŘEBY OPRÁVNĚNÉHO DÍTĚTE
x min. (srov. § 62/3 slovenského ZOR: 30% živ.m.) ani max. limity

A

- MOŽNOSTI, SCHOPNOSTI A MAJETKOVÉ POMĚRY POVINNÉHO RODIČE
skutečné i potencionální

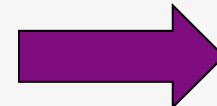

- § 85 - 85a ZOR:
- PRÁVO DÍTĚTE PODÍLET SE NA ŽIVOTNÍ ÚROVNI RODIČŮ
- VÝŽIVNÉ NEMÁ SPOTŘEBNÍ CHARAKTER
- MOŽNOST I ÚSPOR

POTŘEBNOST DÍTĚTE

- DÍTĚ NENÍ SCHOPNÉ SE SAMO ŽIVIT
- STAV ODKÁZANOSTI NA VÝŽIVU
  - VĚK, ZDRAVOTNÍ STAV, FYZICKÁ A DUŠEVNÍ VYSPĚLOST DÍTĚTE
  - ZPŮSOB PŘÍPRAVY NA BUDOUCÍ POVOLÁNÍ
  - ZÁLIBY A ZÁJMY DÍTĚTE
  - SKUTEČNOST, ZDA DÍTĚ ŽIJE S RODIČI ČI NIKOLI

■ dítě nezletilé

- kojenec (výbavička)
- předškolák
- školák
- student

■ dítě zletilé

- student
- invalida
- sociálně potřebný

VLASTNÍ MAJETEK DÍTĚTE

§ 37a odst. 2 ZOR:

- **výnosů z majetku** mohou rodiče použít pro vlastní výživu dítěte a teprve pak přiměřeně i pro potřebu rodiny
- **majetková podstata** může být dotčena jen v případě, že by vznikl nezaviněně ze strany osob výživou povinných hrubý nepoměr mezi poměry nezl. dítěte a osob výživou povinných

VLASTNÍ PŘÍJEM DÍTĚTE

■ NÁHODILÝ

- z brigády v době letních prázdnin
- kapesné od prarodičů

■ PRAVIDELNÝ

- odměna dítěte jako autora nebo výkonného umělce
- stipendium
  - prospěchové
  - jiné

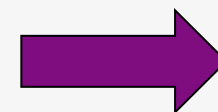

ROZPOR S DOBRÝMI MRAVY § 96 odst. 2 ZOR

„K nepřiznání výživného **zletilému dítěti** ve smyslu § 96/2 ZOR může dojít jen v tom případě, jestliže se toto dítě chová k výživou povinnému rodiči **natolik negativním (závadným) způsobem, jenž co do rozsahu a intenzity již koliduje s dobrými mravy** (např. když dítě projevuje zjevnou neúctu k výživou povinnému rodiči, je k němu vulgární ...).

„Nepřiznání výživného **nezletilému dítěti** podle § 96 odst. 2 ZOR je v zásadě vyloučeno před dovršením jeho patnáctého roku věku.“

viz R KS Ústní nad Labem 10 Co 976/2005
in SR 1/2007

„...pokud dojde k dlouhodobému vyloučení jednoho z rodičů ze styku s nezletilými dětmi, který to následně považuje za újmu na svých rodičovských právech, nelze tento důsledek přičítat nezletilým dětem a přiznání výživného ze strany vyloučeného rodiče pak není v rozporu s dobrými mravy...“

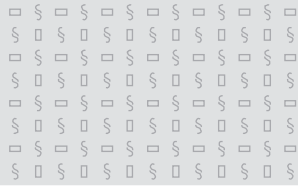
viz R KS České Budějovice 5 Co 2661/1999
in PR 7/2000

SCHOPNOSTI RODIČE

subjektivní kategorie:

- manuální zručnost, pracovní návyky, pracovní zkušenosti, flexibilita, adaptabilita, sociální (ne)zralost atd.

MOŽNOSTI RODIČE

objektivní kategorie:

- věk, zdravotní stav, vzdělání
- zákonná vyživovací povinnost k dalším osobám
- nepříznivá situace na trhu práce
- nezaměstnanost v regionu

MAJETKOVÉ POMĚRY RODIČE

- MAJETKOVÁ PODSTATA
BEZ VÝNOSŮ
  - NUTNÉ ZOHLEDNIT
Nález ÚS 244/2003
- VÝNOSY Z MAJETKU
  - NÁJEMNÉ
  - DIVIDENDY

CELKOVÉ POMĚRY RODIČE

- ZPŮSOB TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU A DOVOLENÝCH
- KONÍČKY
- LUXUSNÍ VĚCI
- ZAMĚSTNANECKÉ VÝHODY, FUNKČNÍ POŽITKY

POTENCIONALITA PŘÍJMŮ POVINNÉHO RODIČE

§ 96 odst. 1 ZOR:

- soud přihlédne k tomu, zda:
  - se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či
  - výdělečné činnosti nebo
  - majetkového prospěchu anebo
  - zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika

RODIČ ZAMĚSTNANEC

- ZPRÁVA ZAMĚSTNAVATELE O PRŮMĚRNÉM PŘÍJMU RODIČE ZA POSLEDNÍCH 6 AŽ 12 MĚSÍCŮ

RODIČ PODNIKATEL

§ 85a odst. 1 ZOR:

- MÁ-LI RODIČ PŘÍJMY Z JINÉ NEŽ ZÁVISLÉ ČINNOSTI PODLÉHAJÍCÍ DANI Z PŘÍJMU, JE POVINEN SOUDU:
  - PROKÁZAT SVÉ PŘÍJMY
  - PŘEDLOŽIT POKLADY PRO ZHODNOCENÍ SVÝCH MAJETKOVÝCH POMĚRŮ A
  - UMOŽNIT ZJISTIT I DALŠÍ SKUTEČNOSTI (ZNALEC)

- Soud má právo zkoumat charakter výdajů:
  - „zda jsou nezbytně nutné k zajištění výkonu podnikatelské činnosti nebo
  - zda jde o výdaje, které směřují k rozšíření podnikatelské činnosti za účelem dosažení vyššího zisku...“

viz R KS Ústní nad Labem 10 Co 326/2004
in SR 8/2004

■ NESPLNÍ-LI RODIČ SVOJI ZÁKONNOU POVINNOST:

NEVYVRATITELNÁ PRÁVNÍ DOMNĚNKA

§ 85a odst. 1 ZOR

„MÁ SE ZA TO, ŽE JEHO PRŮMĚRNÝ MĚSÍČNÍ PŘÍJEM ČINÍ 12,7 NÁSOBEK ČÁSTKY ŽIVOTNÍHO MINIMA POTŘEBNÉ K ZAJIŠTĚNÍ VÝŽIVY A OSTATNÍCH ZÁKLADNÍCH OSOBNÍCH POTŘEB RODIČE DLE ZÁKONA O ŽIVOTNÍM MINIMU“

RODIČ BEZ PRÁCE

- „... u nezaměstnané osoby povinné výživou, která byla zařazena do evidence uchazečů ÚP, je třeba zkoumat též *reálné možnosti* zajistit si vhodné zaměstnání např. ve vzdálenějším místě, pokud je spojeno s ubytováním nebo vhodným dopravním spojením, nebrání-li tomu jiné okolnosti...“

viz R KS Ústní nad Labem 10 Co 289/2004
in SR 1/2004

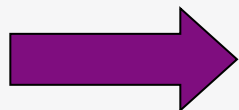
RODIČ VE VÝKONU TRESTU

- „...byl-li rodič ve vazbě a poté ve výkonu trestu proto, že se dopustil trestného činu týrání svěřené osoby (nezletilého dítěte), vychází soud při rozhodování o výživném k této osobě z jeho možností a schopností, které měl v době před vzetím do vazby...“

viz R KS Ústní nad Labem 11 Co 507/97
in SR 14/98

- obdobně viz TČ zanedbávání povinné výživy

„Zbavil-li se rodič svým **úmyslným jednáním**, pro které byla na něj uvalena vazba a pro nějž byl následně odsouzen k trestu vězení **objektivní možnosti plnit svoji vyživovací povinnost vůči svému nezletilému dítěti**, nelze tuto skutečnost **přičítat k tíži tohoto dítěte**, jež má dle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod právo na rodičovskou výchovu a péči ... Opačný výklad vede k absurdním důsledkům...“

- *nemo turpitudinem suam allegare potest*
- *ex iniuria ius non oritur*
- *commodum ex iniuria sua nemo habere debet*

Nález IV. ÚS 1181/2007

RODIČ SOCIÁLNĚ POTŘEBNÝ

- „...pokud by se osoba výživou povinná dostala po zaplacení výživného pod hranici životního minima, je zde důvod pro zrušení nebo pro snížení výživného...“

viz R KS Hradec Králové 14 Co 755/95

in PR 7/96

FORMY VÝŽIVNÉHO

■ PLATBA FINANČNÍ ČÁSTKY

dle § 97 odst. 1 ZOR

- pravidelné opětuující se částky, splatné vždy na měsíc dopředu

■ OSOBNÍ PÉČE O DÍTĚ A PÉČE O SPOLEČNOU DOMÁCNOST

viz § 85 odst. 3 ZOR

■ POSKYTOVÁNÍ BYDLENÍ

VÝŠE PENĚŽNÍHO PLNĚNÍ VÝŽIVNÉHO

- DÍTĚ MÁ PRÁVO PODÍLET SE NA ŽIVOTNÍ ÚROVNI SVÝCH RODIČŮ
- VÝŽIVNÉ NEMÁ SPOTŘEBNÍ CHARAKTER
- MĚSÍČNÍ PLATBA VÝŽIVNÉHO MUSÍ ZOHLEDŇOVAT NEJEN *POTŘEBY OBVYKLÉ, BĚŽNÉ, PRAVIDELNĚ SE VYSKYTUJÍCÍ, ALE I DAĹŠÍ POTŘEBY PROSPĚŠNÉ PRO VŠESTRANNÝ VÝVOJ DÍTĚTE VYSKYTUJÍCÍ SE NEPRAVIDELNĚ ZA DELŠÍ OBDOBÍ NEBO JEN NĚKDY* (např. o prázdninách), popř. *POTŘEBY ZCELA NAHODILÉ*

PRAVIDLO

- JSOU-LI PŘÍJMY RODIČŮ VYSOKÉ A JEJICH MAJETKOVÉ POMĚRY ZNAČNÉ, JSOU PLNĚ ODŮVODNĚNÉ VŠECHNY POTŘEBY DÍTĚTE, včetně POTŘEBY TVORBY ÚSPOR, zejména ZABEZPEČUJÍCÍCH PŘÍPRAVU NA BUDOUCÍ POVOLÁNÍ

- viz § 85a odst. 2 ZOR

Zálohování výživného rodičem (ne státem) na dítě splatné v budoucnosti

- § 97 odst. 2 ZOR
- tzv. tezaurace, nikoli „odbytné“
- cíl: ochrana současných a zejména budoucích majetkových zájmů nezletilého i zletilého dítěte
- případy zvláštního zřetele hodné
  - výkyvy v příjmech rodiče, výhry a dědictví, rizika, zahraničí
- soud může rozhodnout o povinnosti rodiče složit peněžní částku pro výživné splatné v budoucnosti
  - speciální účet
- soud učiní opatření zaručující pravidelnou výplatu měsíčních splátek
  - určení celkové částky a konkrétní měsíční splátky a způsob její výplaty dítěti

REALIZACE PRÁVA NA VÝŽIVNÉ

- Ex lege
- Dobrovolnost plnění
- Soudní řízení
- Soudní výkon rozhodnutí

Zvýšená ochrana nezletilých dětí

- VZNIK VÝŽIVOVACÍ POVINNOST *ex lege* (§ 85 ZOR)
- VÝŽIVNÉ PRO DÍTĚ (nově i zletilé) MŮŽE BÝT STANOVENO AŽ 3 ROKY ZPĚTNĚ (§ 98/1 ZOR)
- PŘI ZMĚNĚ NEBO ZRUŠENÍ VÝŽIVNÉHO SE SPOTŘEBOVANÉ VÝŽIVNÉ NEVRACÍ (§ 99/1 ZOR)
- JE ZAKÁZÁNO ZAPOČTENÍ POHLEDÁVEK (§ 97/3 ZOR)
- ŘÍZENÍ O VÝŽIVĚ JE SPOJENO S ŘÍZENÍM O VÝCHOVĚ (§ 26, § 50 ZOR)
- ŘÍZENÍ MOHOU BÝT ZAHÁJENA I BEZ NÁVRHU (§ 50 ZOR)
- ŘÍZENÍ O VÝCHOVĚ A VÝŽIVĚ JE SPOJENO S ŘÍZENÍM O OTCOVSTVÍ (§ 113 OSŘ)
- ŘÍZENÍ O VÝCHOVĚ A VÝŽIVĚ MUSÍ PŘEDCHÁZET ŘÍZENÍ O ROZVOD (§ 25 ZOR)
- V ŘÍZENÍ O PRÁVECH TĚHOTNÉ ŽENY SE ROZHODUJE I O VÝŽIVNÉM PRO NENAROZENÉ DÍTĚ (§ 95/2 ZOR)

Společná a střídavá péče § 26 odst. 2 ZOR

- společná péče rodičů
  - ???
- střídavá péče rodičů
  - výživné se stanoví oběma

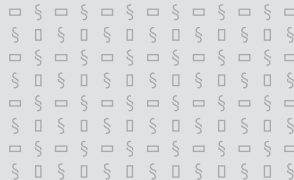
Valorizace výživného

- legislativní návrhy z poloviny 90. let
- valorizační klauzule v rozsudku
- doposud nebyly přijaty

Zálohování výživného státem

- zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi - § 32: příspěvek na živobytí - část příspěvku na živobytí nahrazující neplacené výživné
- www.psp.cz, V. volební období, tisk č. 849
- Slovensko: zákon č. 201/2008 Z. z.,
o náhradnom výživnom

Výživné na děti v náhradní péči

- § 45 ZOR - rodiče platí výživné přímo jiné fyzické osobě
- § 45a ZOR - rodiče platí výživné státu (legální cese) a stát pěstounskou péči financuje dle zák. č. 117/1995 Sb.
- § 46 ZOR - rodiče platí výživné na dítě v ústavní výchově přímo, pokud potřeby dítěte nejsou kryty platbou dle zvl. předpisu (§ 103 ZOR)

ZMĚNA A ZRUŠENÍ VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

- *clausula rebus sic stantibus x rei iudicata*
- § 99 o. s. ř.
- *snížení, zvýšení, zrušení soudem*

- *snížení nebo zrušení výživného u nezletilých dětí:
spotřebované výživné se nevrací*

ZÁNİK VYŽIVOVACÍ POVINNOSTI

■ RELATIVNÍ

- pomine-li stav odkázanosti na výživu
  - dítě je přechodně schopné se samo živit
  - dítě uzavře manželství
- podstatná změna poměrů
  - ztráta zaměstnání, nemoc, soc. potřebnost, podnikatelské riziko

■ ABSOLUTNÍ

- se zánikem rodinněprávního vztahu
  - smrt
  - osvojení